

V službi kalifa.

Zgodovinski roman.

Madžarski roman.

Na domem krilu so bili križarski španjolski vitez s svojimi zastavami in bojnimi znaki, ki so predstavljali zmaje in leve, v največji križi. Mešali so se tukaj v bojni vrsti Saraceni in španjolski vitez, ki so bili drugače vajeni gledati drug na drugega kot na svojega najljubejšega protivnika.

— Danes se bide složno križ in polumese — reče stari grof Sancho svojemu nečaku, katerega so komaj je poginjal brke in ki je prvič stal v bojnem metzu.

— Godijo se čudeži — odvrne mladeč. — Nikakor mi ne gre v glavo, da tukaj tako bedasto stavimo svojo glavo za tuje kalife.

— Toga se ti ne razume, sinko. Dobro sem premislil, predno sem storil to. Močno trdnjave dobimo za to in uvrstimo s tem svoje meje. Ni dovolj biti samo junak, nege potrebno je, da močno premislimo, kaj je v našo korist. Ko se pripravata dva ...

— Duobus litigantibus tertius gaudet? — ga je prekinil nečak. — Učil sem se v šoli. Ali meni se zdi, da bi bilo bolje, da se mi španjolski zedinimo in tako udarimo na te Arabce ter jih izženemo iz Evrope. Ali mar to ni sramota, da križarski svet trpi, da se v teh krajih šopiri polumese, v krajih, ki so napojeni s krvjo mučnikov?

— Moj sinko — odvrne stari Sancho — tvoje misli so smeje in drzne. O kakrni si morda tudi kaj slišal v šoli?

— Da. Hrepenel je kvišku in si naredil krila iz voska. A ker je prišel preblizu sonca, so se mu krila raztopila in je padel v morje. ... A jaz mislim, da nam ni treba, da si naredimo krila iz voska. Jaz se zanašam na junaške mišice in ju naška sreča.

— Veseli me to, sinko. Brez dvoma, da pride tudi ta čas, o katerem govoriš ti, ako bodo križarski vitezji složni. Španija bo zopet do Gibraltarskega polotoka Kristu. Ali do tega je še daleč. Ne doživim tega, in težko, če doživim ti. Na nas je, da smo borili za svobodo in predelavali omih velikih junakov, ki izvrše misijo, o kateri govoriš. Moli, delaj, bodi junak — vrši svojo dolžnost, kakor tvoj ded in jaz.

— Hočem!

— A sedaj na posel — vzkligne stari. — Tromba kliče, pušice lete. Gledaj hrabro smrti v oči!

— Gledam!

Oba vzpodbodeta svoja konje in za njima planejo njune čete.

Pri svetem Jakobu Kompostelskem, ta bitka bo strašna, kakor ona pri Xeres de la Frontera. Gavranji se nasitijo — reče stari mladeč, ko sta dospela že povsem blizu sovražnikov.

In v resnici se je bitka že strašno razvila, ko je zapuščal Strezinja na svojem konju zadnje čete. Njegova junaška kri se je protivila temu, da mora oditi od bitke, ko je najodločnejši trenutek. A moral je, da izpolni to, za kar je dal besedo Solimanu. Z neke višine na Quintosu, na česti, ki se je dvigala strmo navzgor, je videl razvoj bitke in njegove oči so se čudile, kajti ni še videl kaj podobnega.

Silno vpitje, topot konjskih kopit, lajanje bojnih psov, rožljanje orožja, vse to je prihajalo do njega. A on je gledal na vse to, kakor gledalec v amfiteatru. Znoj mu je curil raz čelo, desnica se stiskala. Videl je, kako se pogrezajo kopja, kako vihrajo zastave ... Slišal je pobožne vojaške in divji krik besnih herberov ... Videl je, kako naskakujejo konji in kako vihte junaki svoje meče. Videl je krvavoseč, pokol in mesarjenje.

Rad bi planil v ta bojni metz in se bil, a dolžnost ga je klicala drugam.

Strašna bitka se je nadaljevala. Celo polje se je spremenilo v grozno klavnico človeškega mesa. Nadčloveška junaštva so se dopirala na obeh straneh, junaštva, vredna da so jih opevali arabaki in španjolski pesniki v svojih romanih. Kakor ogromna tolpa besnih zveri, so se borili med seboj in kri je rdečila tla in puhtela s nebu. Zvenketali so meči, sikale pušice, kopja se lomila, sulice morile in sekire sekale glave ... Besnost bitke se je izražala na obrazih vojšakov, ki so, alutec svojo smrt, klali vse, kar jim je prišlo pod roke ... 20.000 mrličev je pokrilo ta dan bojni polje. Soliman je zmagal. Muhamed je pobegnil s ostanki svoje vojske preko Kalatrave v Toledo.

XXIV.

Že se je mračilo, a Strezinja je bil še vedno na Quintosu, ne da bi počival v resnici, temveč da nakrmi svojega konja s travo, ki je rastle tu in tam med kamenjem. God na Quintosu je bil gost. Vaak hip se je moral pripogibati, da ni zadel ob veje.

Strezinja ni vedel poti. Vedel je le toliko, da mora iti proti severu. Ali zdela se mu je nekako čudno, da ne more iz te goščave. God, sam god. Pot po kateri je stopal s konjem, se je gubila v grmovju. Bil je prisljen stopiti s konja ter ga voditi za udo. Konju so drhtele mišice od bojazni. Vrlo oprezo je prestavljal kopito pred kopito, a vendar se je vaak hip spoprtil.

Strezinja se je močno trudil, predno je dovedel konja na novo čistino. Preteklo je že več ur, odkar se je podal na pot in davno je že pustil za seboj bojni hrup. Vojni metz ni več prihajal do njegovih ušes. Godno tišino ni motilo ničesar. Tedaj se mu, po poteku več ur, zopet zadi, da sliči bes bitke in stokanje ranjenec.

*) Če se pripravata dva, tretji dobiček ima.

To ga splaši. Ali je naletel na kake nove po-boje sovražnih čet, ali je blodeč, dospel zopet na prejšnje mesto, katerega je ostavil pred urami.

Preplašen jame pazno motriti okrog sebe in v resnici, ni se prevaril. Zablodil je v gozdu in ves njegov trud je bil zaman. Mrak je že popolnoma objel vso okolico.

Kaj naj stori? Ali naj še enkrat poskuša isto pot, da izvrši v noči, česar ni mogel po dnevu. To bi bilo v resnici vratolomno. Srdit na samega sebe in sramujoč se, da tudi druge misije, ki mu je poverjena v tej deželi ne more izvršiti pošteno, pomisli za hip, ali naj vendarle poskusi v noči to vratolomno pot. No, za trenutek nato se odloči, da prenoči v gozdu. To se mu zazdi naposled tudi najpametnejše, zato spleza na drevo, da vidi, ali ni morda kje v bližini, kaka stara razvalina.

In res, kakke četir ure daleč zapazi nekeke razvaline, ki so bile morda ostanek iz rimskih časov.

Splezavši z drevesa, prime konja za udo ter se napoti v ono smer. In še predno je mislil, je bil pred razvalinami. Bila je to ogromna stavba in nekateri deli so še bili dokaj dobro ohranjeni. Ne pomisljaje, odvede Strezinja svojega konja skozi glavna vrata, ki še niso bila razrušena in ga priveže na najbolj skritem mestu.

— Tu sem varen — pomisli. — Ničesar se mi ni bati.

Vendar, da se obrani zlih moči, izdere meč in na prostore, kjer se je odločil, da prenoči, naredi s konico kolobar, izgovarjaje neke skrivnostne besede k svetemu Juriju. Nato prekriža ta kolobar z mečem in raztegne svoj plašč.

Ko opravi svojo večerno molitev, leže k počitku, da v jutru ob zori zopet nadaljuje svojo pot, ako da Bog, z boljšo srečo, nego danes.

Niti sam ni vedel, kako dolgo je spal, kar ga prebudi žvižg.

Strezinja plane kvišku. Prvo, kar je bilo, reče:

— Varuj me sveti križ vseh zli moč in pomagaj mi zoper vraga zasede.

Takoj nato se domisli, da je polnoči in da ima jo v tej podrtini duhovi svoja zbirališča.

Pobožno se prekriža in počaka, kar ima priti. Ali nič ni bilo. Same skozi razpokline nekega zida zapazi luč. Spočetka ga to močno splaši, ali za trenutek se spomni, da bi to bili lahko kaki razbojniki. Vsekakor je potrebno, da je oprezen in da se prepriča, kaj pomeni ta luč.

Tiho se splazi do one razpoke. Ko je pogledal v notranjost, je malone vzklilnil od začudenja.

Imel je kaj gledati.

Še v dokaj dobro ohranjeni dvorani stare razvaline je zapazil, kako se je blesketalo zlato, samo suho zlato razgrnjeno na plašču.

A ves ta lesk ga ni tako presenetil, kakor tri osebe, ki so seделе ob zlatu in ga preštevale. In vsi ti so bili njegovi znanci. Tu je bil žid Abraham, in oba "panterja" pokojnega Abubekrja, njegovi mučitelji, katerim je le po Solimanovi milosti ušel iz žrela.

— Čakajte lopovi — mu žine po glavi. — Prav dobro ste mi naleteli. Prišel je čas osvete.

Poglejmo, kaki junaki ste. Ali najprej je potrebno, da slišim, o čem se razgovarjate. Gotovo ni to pošten denar.

In Strezinja jame prisluškovati.

Za nekaj trenutkov je že vedel za njihove skrivnosti.

Bili so to v resnici pravi razbojniki, ki se v vojni opravljali tudi špijonske poste in sicer za obe stranki.

— Lopovi! Zaslužili ste, da vas kaznujem. Biti hočem meč v roki božje pravice.

Strezinja se splazi nazaj.

Prešlo je dokaj časa, predno se vrne.

V tem so razbojniki naprej zvenketali z zlatom, ki se je lesketalo v mesečini in prižganem ognju.

Naenkrat se zasliši strašen krik.

Žid Abraham se je vrgel na kolena in molel kvišku obe roki. Drhtel je po vsem telesu, kakor šiba na vodi.

— Ali si zblaznel, žid? — vzkligne eden izmed razbojnikov. A žid je prebledel kakor stena in ni mogel spregovoriti besedice. Samo z roko je pokazal proti vratom.

Sedaj se ozreta tudi razbojnika in planeta na noge in iz rok jima pade zlato. Na vratih se je pojavilo neko grozno in strašno bitje brez glave. Bil je to orjak, in v rokah je imel ogromen meč.

Niso se še niti prav zavedli, kar zakriči prikazen s strašnim glasom:

— Lopovi! Vaša zadnja ura je odbila. Rešite me več. Jaz sem gospodar tega gradu, ki je živ pred tisoči leti.

Na te besede okamne razbojniki. Ali eden se za hip zopet osveti. Nikakor mu ni šlo v glavo, da bi bil to duh in zato izdere meč in plane na prikazen.

Ali ta ga pričaka in s strašnim udarcem mu razcepi glavo.

Razbojnik pade brez glasu.

Ko vidi to drugi razbojnik, poleti k oknu, ki je bilo na drugi strani in skoči v globino.

Sedaj se obrne prikazen k Abrahamu. Ta je bil skoraj brez zavest od strahu.

Ko se mu je prikazen približala, jame lomiti z rokami in se zvijati kakor kača.

— In kaj naj storim s teboj, izmeček človeštva. Da ti porinem meč skozi grlo?

— Milost, milost — je vpil Abraham in solze so mu drhtele po licu. Kaj vam bo lažje, če me usmrte.

— Imaš prav. Daj sem denar in odbeži, da te več ne vidim — vzkligne prikazen.

Pri tem dvigne meč in ga s ploščatim delom udari po plečih, da je bednež zastokal od bolečine.

Žid Abraham si ni dal dvakrat reči, naj pobegne. Skočil je na noge in izginil v temni noči.

(Dalje sledi.)

Razmere v jugoslovanskih krajih.

Zaplenjena pesem. — "Hrvatski Dnevnik" z dne 31. maja poroča: "V zadnji "Hrvatski Kroniki" je izšla pesem znanega profesorja F. Virgilia Perića "Klie božji porodnici in sv. Josipu", v kateri je pa-cenzor prečrtal nekoliko strošaj. Iz ostalega besedila se vidi, da prosi pesnik nebo, da prenema strašno klanje, katerega ni podobno niti ono, katero je vprizoril Atila, "šiba božja"; prosi Boga, da bi omehlal trda srca na prošnjo bednega ljudstva, da bi nam dal mladino krotke narave in da bi starost uživala mir, vsi pa da bi slavijo v miru božje ime."

(Daleč je že prišla Avstrija, da že v nedolžnih nabožnih pesmih vidi ščuvanje proti oboroženi sili in takorekoč izdajstvo. Najbrže so cenzorji črtali tudi v litanijah ono prošnjo, katere se glasi: "Kuge, lakote, vojske itd." a peto božjo zapoved, ki pravi: "Ne ubijaj", so menda spremenili: "Le ubijaj!")

"Velika milost za Jugoslovane." — "Slovenec" poroča z dne 29. maja, da so bili jugoslovanski poslanci deležni "milosti" avstrijskega cesarja, ker jih je povabil k sebi in se z njimi pogovarjal. Poroča, da so bili štirje Slovenci in en Hrvat deležni te milosti. Kateri, ne poroča. Res je velika milost, da se je avstrijski cesar toliko "pomiljal", da je pozval k sebi jugoslovanske poslance. Šušteršič je bil gotovo, vsaj on vživa največjo milost izmed vseh jugoslovanskih poslancev.

Zatvoritev šol valed — gladi.

Na Hrvatskem vlada tako pomanjkanje, da je raditega hrvatska vlada sklenila zapreti vse šole. V svojem dekretu navaja kot vzrok pomanjkanje delavnih moči na polju in valed pomanjkanja živeža v nekaterih zavodih. Hrvatska vlada je izdala dekret, da se zaključijo vse ljudske šole med 20. in 30. majem in srednje šole med prvim in desetim junijem. V Bosni je isti položaj; vlada je že razpustila nekaj letnikov srednjih šol, druge je pa zaključila 19. maja.

Nemščina uradni jezik v Istri. — Državni pravdnik v Pulju je začel dostavljati svoje obtožnice v nemškem jeziku. Na Dunaju se je pa menda "uradno izjavilo", da je neprimerno za sedanjí čas govoriti o enem občevalnem jeziku.

(V Istriji se torej rabi za uradni jezik nemščina mesto hrvaščine ali slovenskega jezika. Res, krasne razmere čakajo Jugoslovane pod avstrijskim dvoglavi orlom! Na eni strani vstanjajo c. k. Jugoslavi, na drugi strani se pa poslužujejo nemškega jezika za uradni jezik in prepovedujejo slovenski in hrvaški jezik.)

Načrti gospodke zbornice.

Pred zasedanjem parlamenta je imela ustavna stranaka gospodke zbornice sejo, na kateri je pozdravila otvoritev parlamenta. Na seji se je pozveljavljalo vse poslance, da naj delujejo, da se ohrani in ojači državna edinstvo, katero mora voditi močna državna uprava. Posebno so se naglašali, da se mora uvesti nemški jezik kot državni jezik, — in zlasti se mora skleniti še večja in trdnjša zveza z Nemčijo. Raditega se mora Češka razdeliti.

(Avstrijski nemški nacionalci niso nikakor zadovoljni. Ti bi menda najraje videli, da se cela Avstrija pridruži v popolnem pomenu besede Prusiji. Toda tega ni treba več zahtevati, ker je Avstrija že itak popolnoma pod oblastjo nemškega kajzerja, kar preseda že tudi nekaterim nemškim politikarjem, ki bi radi imeli kako vodilno vlogo pri vladi in so jo sedaj izgubili. Nemščina je pa že itak državni jezik, kateri je bil že pred vojno in "edino zveljavni jezik". Kdor govori kako slovensko narečje, je pa takoj pogubljen.)

Jugoslovanski klub v parlamentu. — Poročano je že bilo, da so se jugoslovanski poslanci združili in izdali izjavo, v kateri zahtevajo združenje vseh Jugoslovancev. V tem klubu so slednji poslanci: Dr. Korošec, dr. M. Lagajna, dr. Kari Vertovšek, Vekoslav Spinčič, dr. Otokar Ribač, dr. Vladislav Ravnihar, Evgen Jare, Don Ivo Pro-

dan, Janez Hladnik, Frane Plšek, Ivan Rožkar, Josip Gostinčar, Michael Brenčič, Josip vitez Pogačnik, dr. Lovro Pogačnik, dr. Visko Ivčević, dr. Ante Tresić-Pavičič, F. Demšar, prof. Jozo Virgil Perić, dr. Josip Smolčak in Fr. Jaklič, dr. Dušan Baljak in dr. Vukotić.

Izmed slovenskih poslancev manjkajo v državnem zboru štirje in sicer Mandić in Povše, ki sta umrla, Grafenauer je bil zaprt in Gregorin je pa izven dežele.

— Za predsednika tega jugoslov. kluba je bil izvoljen dr. Korošec in za podpredsednika dr. Lagajna; v izvršujoči odesk so izvoljeni sledeči: Biankini, dr. Dušič, Fon, dr. Jančević, dr. Korošec, dr. Krek, dr. Lagajna, Pogačnik, dr. Rybač in dr. Smolčak.

"Strokovnjaki" kontrolne komisije. — Kakšne sposobne ljudi nastavlja avstrijska vlada ravno na ona mesta, kjer bi morali biti najbolj sposobni, ki o stvari razumejo, nam kaže najbolj sledeči slučaj: V neko malo kmetisko vas na Moravskem pride lepega dne komisija, da dožene, koliko mleka in masla se pridobiva v tej vasi. Tako pride tudi k nekemu kmetu, kateri je bil Čeh, komisar (češki Nemec) in zahteva, da mu pokaže živino. Dekla ga pelje v hlev, kjer je bila samo ena telica. Komisar ogleduje nekaj časa telico in končno vpraša:

"Koliko mleka ima ta krava?"

"To je telica", odgovori dekla.

Uradni obraz gospoda komisarja se stemni in jezno reče:

"Jaz vas nisem vprašal, če je telica, marveč koliko mleka ima."

Dekla odvrne vsa ponižna in v strahu:

"Prosim, ta krava še ni imela teleta."

"Za vraga", zahrešči komisar, "kaj mi mar tele, meni gre za kravo in koliko mleka ima vsak dan."

Nadalje kronika molči. Ampak značilo je, kakšni ljudje pridejo na tako odgovorna mesta, ki še živine ne poznajo. Mogoče tudi ne ločijo bika od krave. Ravno radi teh ljudi se velikokrat pripeti, posebno še sedaj v vojnem času, da pride kakšen popolnoma nedolžen človek v zapor.

Prepovedana skupščina.

"Agrarier Tagblatt" poroča 1. junija t. l. sledeče: "Policijska oblast je prepovedala skupščino tukajšnjih social-demokratov, ki je bila določena na 3. junija, ker je prepoved o prirejanju skupščin še vedno v veljavi. Sklicatelji skupščine so se podali k banu, da bi od njega dosegli izpremembo dotične naredbe. Pri tej priliki so zahtevali, da se z ozirom na izpremenjene razmere prekliče prepoved glede na skupščino. Ban dr. Skrlitz je odgovoril, da se bo zahajati glasilo social-demokracije nič proti temu, da začne izinteresiral za to vprašanje. On kratov, toda vprašanje zopte-nega delavskih organizacij pa še ni končno rešeno.

O notranjih razmerah v Avstriji je podal precej jasno sliko bivši ameriški poslanik Frederic C. Penfield, kateri je pojasnil zelo natančno razmere, katere so vladale v v dvojni monarhiji za časa, ko je še bival tam. Ti podatki so toliko bolj zanimivi, ker prihaja zelo malo poročil o notranjih avstrijskih razmerah, ker jih avstrijski cenzorji ne pustijo iz meje. V naslednjem prinašamo nekaj slik o teh razmerah, da bodo čitatelji vsaj imeli nekoliko vpogleda, ker je še mnogo takih, ki mislijo, ali še celo prisegajo, da je Avstrija najboljša država.

Koliko moških je bilo vpoklicanih od začetka vojne pa do danes k armadi, ne ve nihče kaj natančnega. Kolikor se more soditi, jih je bilo poklicanih najmanj 7-800.000. Vlada ni nikdar izdala kakšnega jasnega poročila. V nekaterih krajih jih je vpoklicala več, v drugih manj.

Računa se približno, da je v Rusiji okroglo število 1.100.000 avstro-ogrskih jetnikov, v Italiji 150.000 dočim se nahaja morda v srbskem vjetništvu približno 60.000. K tem se mora še prišteti 2.500.000 mož, kateri so bili ubiti, ali so umrli vled različnih bolezni ali so pa bili toliko ranjeni, da so nesposobni za boj. Ako si te številke le nekoliko merozdajne, mora biti na različnih frontah, kot v Galiciji, Srbiji, Turčiji, Črnogori,

ri, Albaniji in na italijanski fronti z onimi, ki opravljajo službo na železniških progah, jetniških taborih, in rezervah se vešajo, več kot 4.000.000 pod orožjem.

Avstrijske izgube so bile četku vojne v resnici težke, ko težje je največja tajnost tero avstrijska vlada čuva. manjša cenitev je, da je bil koj v začetku vojne vpoklican najmanj 4.500.000 pod orožje čas vojne šteje pa gotovo vsa avstrijska armada okrog 3.000.000 mož.

Na Dunaju je prižganih samo en del uličnih svetilk, te vgasnejo ob devetih in to varševanja. Vsaka možka sme pokaditi dnevno eno cigareto, ker več se ne sme prodati nikoli v enem dnevu. Cigaret se samo deset naenkrat kupiti, kovost cigar in cigaret se je poslabšala, cena pa podvojila.

Ameriške vesti

BELA VRANA.

Portland, Ore. — Max H. ser, bogat žitni veletrgovec, javil, da izroči ves profit iz mu križu, ki ga napravi vbo Lani je baje napravil \$2.000 da \$3.000.000.

OTROŠKA PARALIZA SE POJAVILA V WEST VIRGINIJI.

Fairmont, W. Va. — Tuka umrl devetletni sinček De Haneyja par ur kasneje, ko zdravnik konstatiral otroško paralizo.

NAČRT ZA KONTROLO PŠKEGA PRIDEJKA DOVŠEN.

Washington, D. C. — Hoover dovršil svoj načrt, po katerem vlada nadzorovala nakup, pre in produkeijo pšenice in moka. Ustanovljena bo žitna komisija živilske uprave, ko bo na razpolago \$50.000.000, o lahko kupovala in prodajala nico.

Predsednik izda upravne de za oblastvena dovoljenja žitni mlinov, ki meljejo rž in pšenice. Ustanovi se žitni odesk žir uprave, katerega predsednik Hoover. Odesk bo nadzoroval nično korporacijo, katere predsednik bo Julius Barnes iz Dul Minn.

BOEHMA PRIVEDEJO NADE V ZDRUŽENE DRŽAVE.

Chicago, Ill. — George Boehm je nastopil pot iz Wina ga, Kan., v Chicago. Spremlj zvezni podmaršal. Obtožnica ta Boehmu, da je hotel vpriti revolucijo v Indiji in v int Nemčije.

Angleške oblasti so aret Boehma v Singapuru in ga tle v Kanado, da ga izroče ob Zdrženih držav.

ČE-IMA ČLOVEK SMOL

Chicago, Ill. — Louis E. ner se je sprehajal ob moder Michiganskem jezeru in mo sanjal o povodnih vilah in zelenih gozdih, ki so se neko prostirali do Michiganskega ra in v katerih so kraljevali janci. Iz premišljevanja in sta ga neprijetno zbudila dva poda v civilni obleki, ki sta kazala kot detektiv. Vprašal ga s tisto detektivsko uljudjo po registrovalnem listku, k vsakemu zoperna, če prav ljudna.

Steiner je pravil detektiv, ki sta ga mirno poslušala, da dvakrat registriral, in sicer s pomotoma v St. Louis, tod nes je oblekel drugo obleko, zabil je registrovalna listka, Detektiva sta mu rekla, da žalujeta, da se mu je kaj pripetilo in povabila sta ga v no s sabo. Izročila sta ga v oblastim, kjer je ostal do vko se je izkazalo, da je v resnici.

Odgovor.

A.: Kako se kličete, gospod? B.: Jaz se sploh ne kličem. Pak me samo drugi kličejo.